

HYNEK ŠANTL

Před šedesáti lety, v roce 1919, bylo v Praze založeno družstvo štukatérů ŠTUKO. Začínalo s několika málo členy, jejichž pracovní spojení bylo velmi volné. První větší zakázku dostalo v roce 1920, kdy mělo provést opravu ve Španělském sále na Pražském hradě. V třicátých letech v době hospodářské krize se téměř rozpadlo a jen díky houževnatosti a uvědomění několika členů se udrželo. Opravdový vzestup družstva pak nastal až po druhé světové válce, kdy se začala věnovat zvýšená péče chátrajícím památkovým objektům. Pracovníkům Štuko byly tehdy svěřeny práce na zámku v Horšovském Týně, v Pardubicích, v Litomyšli, na Hluboké a jinde. Současně byly prováděny i obnovy fasád a interiérů bohatě vyzdobených štukami ve Františkových Lázních, v Karlových Varech a zejména v Mariánských Lázních. Tehdy byly provedeny sádrové omítky i na nově budovaných kulturních domech v Příbrami a v Ústí nad Labem, v hotelu Sevastopol atd.

Při plnění těchto úkolů bylo záhy zřejmé, že by bylo výhodné, kdyby mohlo družstvo provádět tyto práce komplexněji, tj. kdyby mělo ve svých řadách nejen štukatéry a kameníky, nýbrž i příslušníky jiných řemesel. Proto již v polovině padesátých let přijalo do svých řad skupinu malířů. Tehdy bylo v rámci družstva vytvořeno projekční středisko, které mohlo operativně připravovat restaurátorské akce. Postupně pak byli přijímáni pozlaccovači, fotograf, řezbáři, truhláři, lakýrníci, sklenáři do olova a klempíři. A tak byl vytvořen podnik, který má 228 členů a který je schopen provádět nejnáročnější uměleckořemeslné práce na památkových objektech od vyhotovení projektu, rozpočtu, fotografické dokumentace až po postavení lešení a provedení vlastní práce. Byly to práce na objektech památkově velmi významných – v posledních letech pracují příslušníci družstva na Pražském hradě, kde provedli velmi náročnou obnovu bohaté štukatérské výzdoby Španělského sálu a Rudolfovy galerie včetně zlacení a rekonstrukce všech lustrů a svítidel. Pro Kancelář prezidenta republiky se běžně provádí zlacení slohového nábytku. Úkolem družstva je i práce na restauraci gotického opěrného systému katedrály sv. Víta. Na této akci se od roku 1972 používá k plošným tmelům, k výrobě doplňků i kopií celých prvků výzdoby metody umělého pískovce. Tento materiál obdobně, jako tomu bylo u dosud používaných plastických materiálů (ale na základě cementového pojidla), „napodobuje“ v podstatě přírodu tím, že křemenná zrna různých frakcí a barevnosti

Oprava štukatury na stropě Dvořákovy síně Domu umělců (snímek H. Šantl)

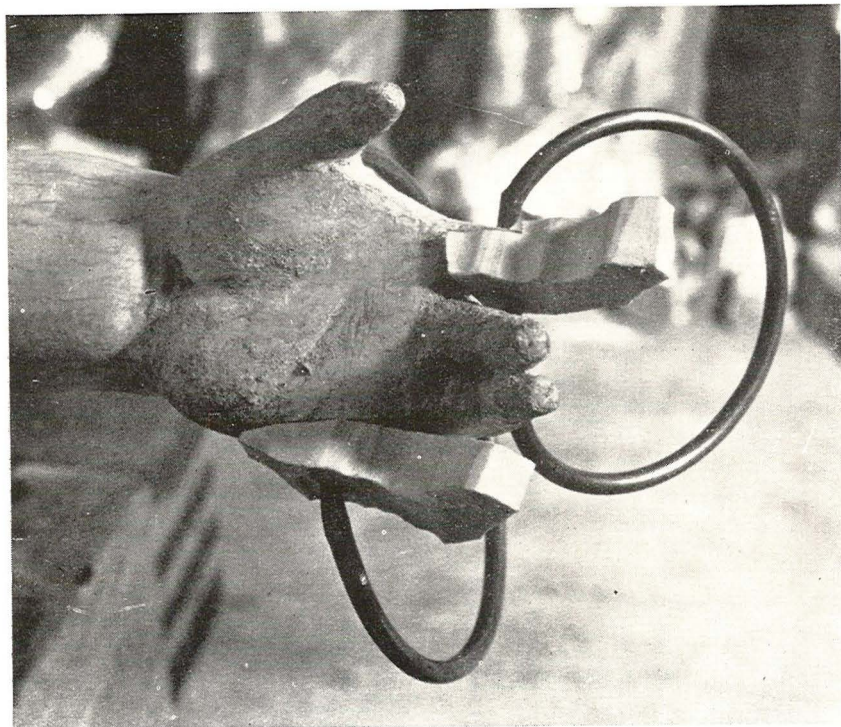
spojuje v umělý sediment. Spojovacím materiálem je však v tomto případě umělá pryskyřice. Metoda je chráněna jako vynález a jejími autory jsou dr. ing. Jiří Rathouzský, DrSc. a ing. Oldřich Kuchňa z ČSAV. Použití naznačeného způsobu restaurování je jedním z případů, kdy družstvo napomáhá intenzívně využití

výsledků vědy a výzkumu a jejich co nejrychlejšímu uvádění do praxe restaurování památek.

Družstvo Štuko provedlo i celkovou obnovu všech průčelí Domu umělců a některých jeho interiérů, zejména Dvořákovy síně, která byla uzavřena havarijním výměrem. Vzhledem k její důležitosti pro pražský hudební život byla práce provedena ve zkráceném termínu za necelý rok, i když za podmínek mnohdy svízelných, kdy na pódiu pod lešením měla zkoušky Česká filharmonie. Také na Obecním domě byla provedena obnova fasád včetně zlacení kupole a některých článků a ve spolupráci s restaurátory ČFVU byl restaurován interiér Smetanovy síně. Na budově Investiční banky Na příkopě byly restaurovány interiéry včetně schodiště a haly směnárny a průčelí do ulice Na příkopě i do Nekázanky.

Oprava ruky andílka z kostela sv. Havla (snímek H. Šantl)

První fáze opravy prstů andílka z kostela sv. Havla (snímek H. Šantl)

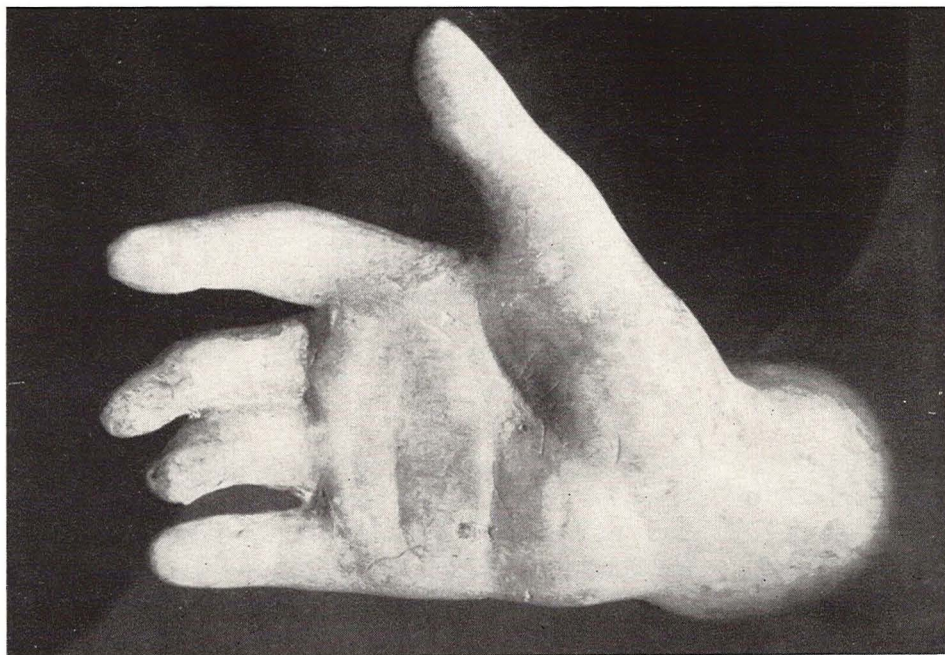
Z akcí mimo Prahu byl restaurován celý interiér divadla v Karlových Varech a v Mariánských Lázních, kde byly restaurovány i desítky fasád objektů od budovy Kavkazu, Pacifiku, Miramonte, Palladia až po Rudou hvězdu a lázeňskou kolonádu. Zajímavá a technicky náročná práce byla provedena na Severním nádraží v Děčíně, které je památkově chráněno. Pro Československou akademii věd byl opraven zámek v Liblicích a pro Národní galerii zámek Stebník u Žatce. Zde šlo o práci neobyčejně náročnou, neboť bohatě zdobená rokoková fasáda tohoto zámku byla téměř zcela zničena a bylo jí třeba zcela rekonstruovat včetně váz umístěných na atikách a štíticích vikýřů. Stejně náročná je i obnova všech průčelí zámku Literárního fondu na Dobříši, kde byly kromě fasád obnoveny i některé interiéry, zhotoveny nové vázy a kuželky balustrád a velká okna středního rizalitu. Provedena byla i práce na štukové výzdobě interiéru paláce Smiřických a Šternberského na Malostranském náměstí.

Velký kus práce byl vykonán na objektech církevních zejména v Praze. Byl to chrám sv. Mikuláše na Malé Straně, kde byla restaurována všechna průčelí, staroměstský Sv. Mikuláš, kde byl restaurován celý interiér (štuková výzdoba, zlacení, varhany, sochy v tamburu, lavice v lodi i chóru), dále kostel P. Marie u Kajetánů v Nerudově ulici (interiér), sv. Vavřince na Petříně, P. Marie na Strahově, sv. Tomá-

Ruka andělka z kostela sv. Havla s dokončenými prsty (snímek H. Šantl)

Ruka andělka z kostela sv. Havla po konečné povrchové úpravě (snímek H. Šantl)

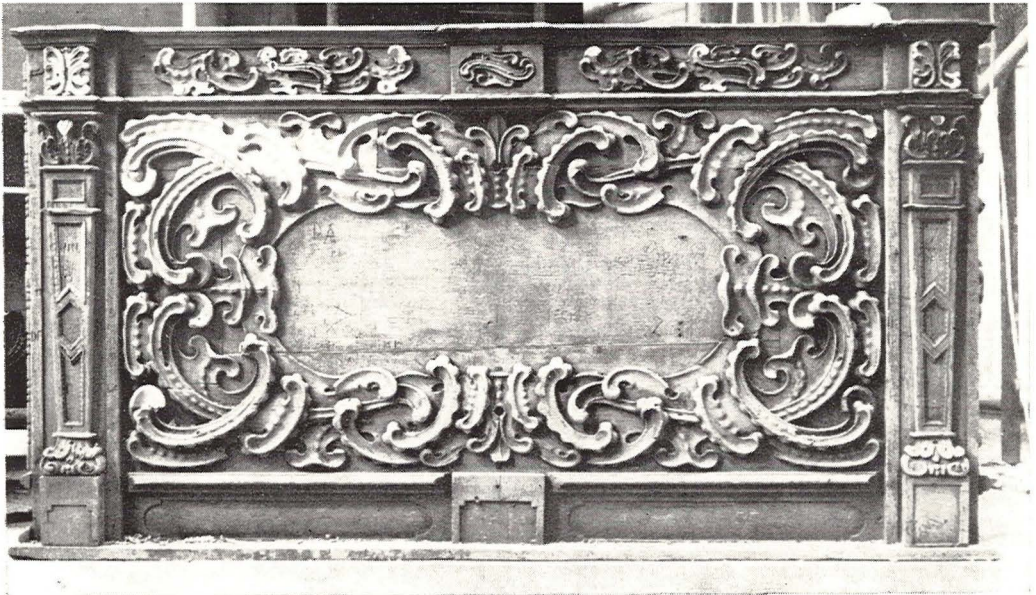
Andělek z kostela sv. Havla po skončení restaurátorských prací (snímek H. Šantl)

še a sv. Josefa a P. Marie pod řetězem; na Starém Městě pak interiér kostela sv. Františka u křížovníků právě tak jako sv. Jiljí v Husově ulici, v Klementinu fasády u sv. Klimenta a fasády i interiéry u sv. Salvátora. Pro pravoslavnou církev chrám Cyrila a Metoděje v Resslově ulici a kaple na Olšanském hřbitově.

Družstvo má několik dílen: štukatérskou, pozlacovačskou, truhlářskou a sklenářskou.

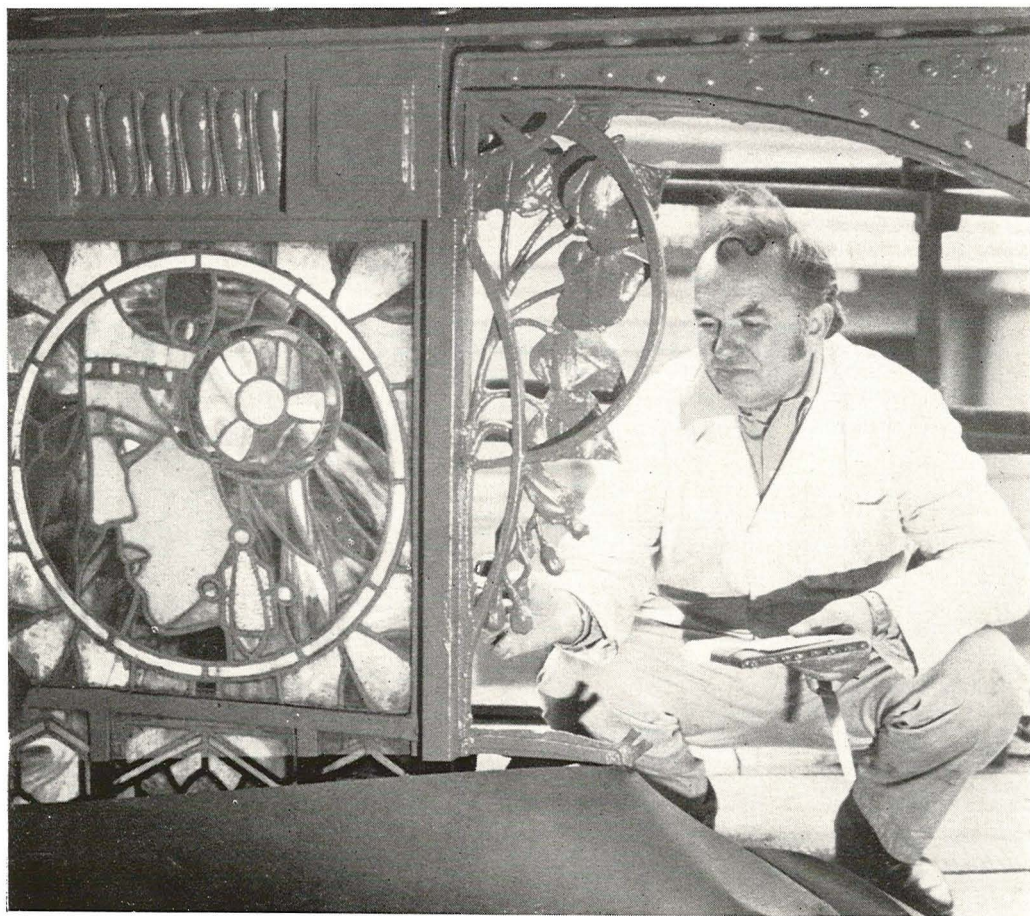
Příkladem komplexní obnovy památkového objektu může být práce provedená na kostele sv. Salvátora na Křižovnickém náměstí v Praze. Tam bylo při opravě průčelí tamburu zjištěno, že nosná trámová konstrukce tamburu je téměř zcela ztrouchnivělá. Vyměnit ji nebylo možné, protože bylo nutné celý tambur rozebrat a postavit znovu. Na základě pečlivého průzkumu po postavení lešení byl proveden statický výpočet a navrženo sevření tamburu ocelovou konstrukcí mělce zapuštěnou pod omítkou, takže vůbec nebyl narušen jeho původní vzhled. Zde bylo třeba řešit i otázku zpevnění klenby lodí, kterou se v celé její délce táhla trhlinka. V interiéru byla bohatá štuková výzdoba očištěna a chybějící články doplněny. Některé detaily na hlavicích pilastrů byly ulámany. Při podrobném průzkumu bylo zjištěno, že tyto články byly odlity v dílně a na místo osazeny jako prefabrikáty. Proto zhotovili štukatéři jejich modely, zaformovali je a odlili stejným způsobem jako původní. Pak je osadili do hlavic. Z hlavního oltáře, z postranních i z kazatelny byly odstraněny přemalby většinou olejovými barvami a obnoven původní imitovaný mramor provedený olejovou barvou, zlacené ozdoby a andílci bohatě zlaceného hlavního oltáře i postranních oltářů byly zbaveny pozdějších vrstev zlacení bronzem a obnoveny kvalitní původní zlacení plátkovým zlatem, které bylo z větší části zachováno. Také na zповědnicích, natřených černou olejovou barvou a z větší části po-

Detail restaurované řezbářské práce v kostele sv. Salvátora (snímek H. Šantl)

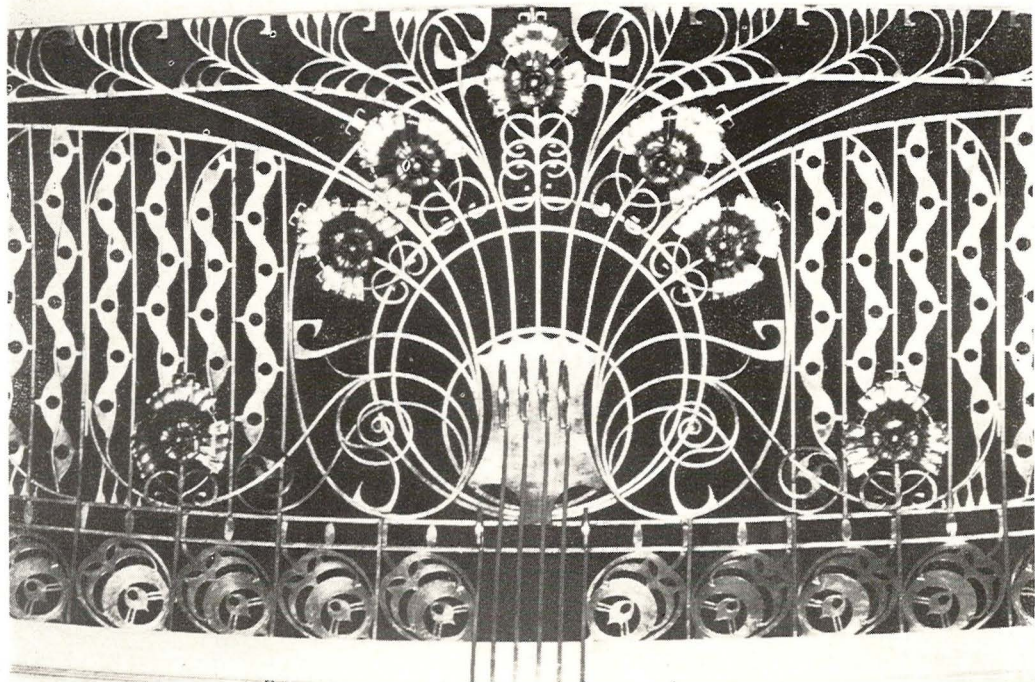

škozených hnilobou, bylo odkryto a poté obnoveno zlacení řezbářské výzdoby. Chybějící detaily byly zhotoveny nově. Truhláři provedli rekonstrukci zničených zadních stěn zpovědnic a jejich konečnou povrchovou úpravu. Také lavice byly ve velmi špatném stavu. Nejdříve byly odstraněny zašlé a zčernalé olejové nátěry, které již docela setřely jemnou modelaci řezbářské výzdoby. Potom řezbář doplnil chybějící části ozdob a nakonec byla provedena retuš nových částí a konečná povrchová úprava. Rovněž mříže, které mají v tomto kostele vysokou uměleckou hodnotu, byly podrobeny konzervaci. Restaurování fresek a oltářních obrazů provedli v kooperaci s družstvem restaurátoři ČFVU.

Oprava zlacení nad hlavním vchodem Obecního domu (snímek H. Šantl)

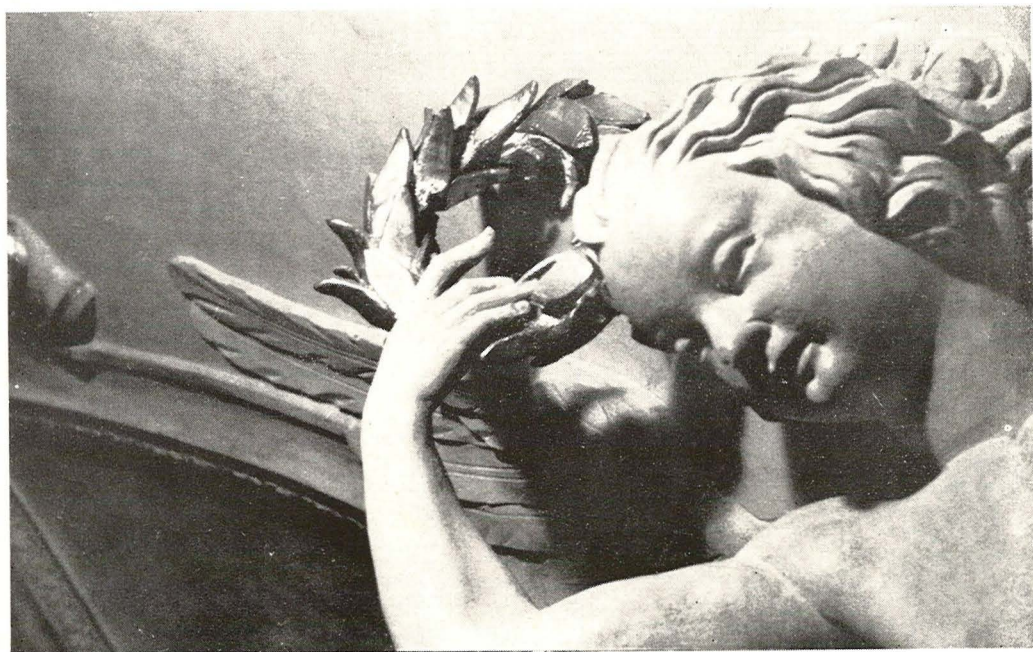

Detail mříže nad galerií po skončení práce, Smetanova síň (snímek H. Šantl)

Detail výzdoby rytířského sálu ve Valdštejnském paláci v Praze, restaurovali D. Halata, P. Hampl, P. Novák (snímek D. Halata)

Družstvo Štuko je tradičním partnerem a spolupracovníkem památkových orgánů v projekční i v restaurátorské činnosti. Těžiště této spolupráce je v hlavním městě Praze, kde na restaurování movitých i nemovitých památek uměleckého řemesla družstvo provede práce v objemu téměř osmnácti miliónů korun za rok.

Významnou roli pro další zachování tradiční rukodílné práce sehrává družstvo i výchovou učňů pro obory štukatér, umělecký malíř interiérů a pozlacovač.

Cílem této stručné stati je vzpomenout dlouholeté tradice působení družstva Štuko, připomenout alespoň některé jím úspěšně provedené práce a současně naznačit perspektivy, které jsou zejména v přípravě odborného dorostu. Všichni členové družstva se snaží, aby tradiční kvalita a vysoká úroveň realizovaných prací i v budoucnu pomáhala prodloužit život našemu památkovému bohatství.